

ИЗ ПОДРУЖНИЦА СЛАВИСТИЧКОГ ДРУШТВА СРБИЈЕ

Марина Ваџић
Наставник руског језика
Гимназија Пирот

УДК 373.5:811.161.1(497.11)
https://doi.org/10.18485/sd_ruski75.2023.ch26

„ДУША СЛОВЕНСКА” И РУСКИ ЈЕЗИК У ГИМНАЗИЈИ ПИРОТ

1. Увод.

Крајем деведесетих година прошлог века ситуација са руским језиком као страним у нашим школама није била нимало сјајна. Завршавам Филолошки факултет у Београду и почињем да радим у Гимназији Пирот у свом родном граду. У тренутку када се руски језик сасвим угасио као предмет у нашим школама добила сам огромну жељу да преокренем ситуацију. Главни задатак који сам поставила себи је био показати и приближити сву лепоту и богатство руског језика и пробудити жељу да се он учи. На упису се само петоро будућих гимназијалаца определило за руски. Почела је школска година и у току прве две недеље моја група од петоро ученика се повећала на дванаесторо њих. Настојала сам да сваки час буде испуњен, занимљив, оригиналан, укључивала их у све могуће манифестације. Те године је почела и сарадња наше школе са Средњом школом при Амбасади Русије у Софији, а већ следеће године број ученика који желе да уче руски повећао се на 25, па следеће 35 и тако све више.

Тако је наступила и 2011. година, када је у гимназију дошла прва генерација ученика са два страна језика из основне школе. До тада су долазили ученици који су у основној школи учили само један страни језик, и на упису у гимназију као други страни бирали би руски или француски, јер су у нашој школи та два била у понуди. И један и други су били почетни. Када се у основним школама прешло на изучавање два страна језика (један од првог, а други од петог разреда), у Пироту је у све основне школе као други уведен француски, јер је кадровска структура то омогућавала.

Тадашња директорка Гимназије, Драгица Николић, имала је слуха и заједно са мном изборила се код Министарства за могућност учења руског као другог страног језика (почетни ниво). Колико ми је познато, та сагласност није имала временско ограничење и ми смо сваке године уписивали ученике питајући их за изјашњавање о другом страном језику: француски – продужни, или руски – почетни. Приликом редовне контроле школе од стране ШУ Ниш, 2018. године (у то време је већ дошао други директор), потврђено је овакво постојање руског у нашој школи. Сваке године за руски се опредељивало у просеку тридесетак ученика, некад 20, некад и до 40, и то без моје специјалне промоције (да се не би угрзила позиција француског), већ само на основу искустава које су ученици преносили наредним генерацијама.

Узимајући у обзир сва четири разреда, школске 2018/2019. године у школи је било укупно 130 ученика који уче руски као други страни језик.

2. Пројекти међународне сарадње „Учење без граница” и „Душа словенска”.

У оквиру пројекта „Учење без граница” 2004. године развила се сарадња са Средњом школом при Амбасади Русије у Софији, која се активно одвијала све до 2009.године. То је било време када руског језика практично већ дуго више нема у основним школама, а у нашој гимназији, због чињенице да ученици уче два страна језика, постојала је могућност да се оживи учење руског. Родила се нова идеја –створити нове, другачијеразлоге и мотиве за његово учење, битно другачије од оних који су некада били. У бројне, како наставне, тако и ваннаставне активности, требало је уложити доста труда, како би их ученици из школе понели као једно незаборавно искуство. Ту се савршено уклопила могућност упознавања и комуницирања са вршњацима изван учионица наше школе и изван нашег града, на много ширем, интернационалном плану. Глумило се, певало, дебатовало, обогаћивало се знање на часовима – од књижевности, преко историје, географије, биологије до математике, а све би увек било употпуњено спортским надметањима. Поносни смо на ову сарадњу. Она нам је отворила пут до Русије и то до једног од најлепших градова света – до Санкт-Петербурга. Тих година један од заменика директора руске

школе у Софији била је дивна Тамара Веноровна Петухова, која је на прави начин разумела како се најбоље може популаризовати руски језик и искрено је желела да у томе учествује и помогне. Обећала је да ће нам, када се врати у Русију, пронаћи школу која би желела да оствари сарадњу са нама. Тако је и било. По повратку у Русију почела је да ради као директор једне школе у Санкт-Петербургу, јавила се и позвала делегацију наше школе да будемо њихови гости. Потписан је уговор о сарадњи и наше прво путовање у Русију догодило се априла 2010. Тако је настао нови пројекат „Душа словенска” – сарадња Гимназије Пирот са Средњом школом 644 из Санкт-Петербурга.

Сада већ можемо да набројимо једанаест узајамних радних посета. Може се рећи да је до сада стотинак наших ученика и десетак професора имало прилику да види и доживи лепоте Санкт-Петербурга, културне престонице Русије, да „проговори” руски, да осети руски дух.

Пројекат је и замишљен и постоји искључиво као допуна редовној настави руског језика у школи, као подстрек и мотивација за учење овог језика. Путовање у Русију је много више од обичне екскурзије: обилазе се знаменитости од којих застаје дах, одлази се на балет, оперу, борави се у породицама, активно се учествује у школским активностима.

Улазак у нову породицу, посматрање и анализирање начина живота у њој, упознавање са кухињом, углавном различитом од наше, увек су били још једно ново искуство. Велики број професора се увек радо укључивао у припрему и организовање часова и разних других активности за госте из Русије. Наши ученици и њихови родитељи увек су били срдачни домаћини, који са пуно емоција улазе у овај пројекат. Гости из Русије имали су прилику да се упознају не само са Пиротом и његовом прелепом околином, већ и са Нишом и Београдом.

3. Ваннаставне активности.

Ваннаставне активности – секције на којима припремамо музичко-сценске приказе (литературне гостинье), свих ових година биле су неизоставни део учења руског језика у Гимназији Пирот. Припремали смо их с великом радошћу, а наступало се не само у свечаној сали школе, већ и у градским салама, на сцени Средње школе при Амбасади Русије у Софији, као и на сцени Школе 644 у Санкт

Петербургу. Морам да кажем да сам ученике полако, ненаметљиво уводила у те активности, тако што им прво саопштим идеју, заголицам их, побудим радозналост, а онда их пустим да сами пожелеле да у томе учествују. „Посиделки”, „Новый год в сказочном лесу”, „Береги в себе человека”, „На тройке по зимней дороге”, „Вечер русского романа”, „Русское чаепитие” и много тачака на руском језику у оквиру заједничких програма са тачкама на другим језицима само су део многобројних активности те врсте.

У оквиру пројекта „Душа словенска” на иницијативу руске школе, посредством интернета, тачније преко Скајпа, 2014. године одржан је заједнички час, који је био прво искуство такве врсте како за њихову школу, тако и за нашу. Веома је важно рећи да је то време, када није било ни Зума, нити било каквих других платформи, као што је то касније уследило, па данас све то функционише као да је одувек било тако. Овакав тип часа требало је да допринесе формирању комуникативних вештина код ученика, а сам по себи је и један од облика језичке праксе ученика. Од тада је било још разних заједничких активности наших и руских ученика на даљину, а последња такве врсте био је час физике, новембра 2021, који је водила Ана Николајевна Јудина, професорка из Волгограда, са ученицима математичког смера другог и трећег разреда.

4. Такмичења, смотре, олимпијаде.

Без обзира на тако кратко време изучавања руског језика, имајући у виду да се са њим срећу тек у првом разреду гимназије, било је изванредних резултата. Ученици су били спремни да одмере своја знања на републичким и међународним такмичењима, са оним ученицима који га у другим гимназијама у Србији уче много дуже, с обзиром на то да почињу још у основној школи. Учествовали су и на многим конкурсима, смотрема и олимпијадама креативног и уметничког карактера и постизали завидне резултате.

У периоду од 2010. до 2021. године бележимо следећа постигнућа из руског језика:

– Кристина Перић: 2012. године пето место на републичком такмичењу (државни ниво); исте године у оквиру Центра за таленте друго место на републичкој смотри талената у знању руског језика и прво место у категорији истраживачких радова са радом „Умом

Россию не понять...”;¹

– Катарина Перић: 2012. године у оквиру Центра за таленте треће место на републичкој смотри талената у знању руског језика и прво место у категорији истраживачких радова са радом „Его величество – русский язык”;²

– Јована Георгиевски: 2013. године – прво место на републичкој смотри талената у оквиру Центра за таленте са радом „Чехов и его «Чайка» – новое прочтение”³

– Ивана Јовановић: 2015. године – прво место на републичкој смотри талената у оквиру Центра за таленте са радом „Люблю тебя, Петра творенье”;⁴

– Софија Обвинцева и Бисера Тирић: 2017. године – учешће у финалу НИС олимпијаде;

– Доротеа Стојановић, Софија Обвинцева и Ана Димитријевић – 2018. године учешће у финалу НИС олимпијаде ;

– Група ученика: 2018. године прво место у категорији књижевности – сценски приказ „Жизнь природы там слышна” на међународној олимпијади Лик Русије у организацији Средње школе при Амбасади Русије у Београду;⁵

– Софија Обвинцева: 2018. године друго место у категорији ликовних радова на тему Русија на међународној олимпијади Лик Русије у организацији Средње школе при Амбасади Русије у Београду (ликовни рад „Русская тройка”, техника акварел)

– Група ученика: 2020. године прво место у категорији књижевности, номинација сценски приказ („Помните!”);⁶

– Група ученика: 2021. године прво место у категорији књижевности, номинација сценски приказ („Выпей чайку, забудешь тоску!”);⁷

¹ https://docs.google.com/document/d/115Ad77Vvbs1rvMpFaZ5GZsRHnw5b05py/edit?usp=share_link

² https://docs.google.com/document/d/1ZOoNyVGZ571OOGK_vDR0q_t80UDi4U3A/edit?usp=share_link

³ https://docs.google.com/document/d/1EDG2o13_f6NBOF_KP8d65LnMuDCswYqm/edit?usp=share_link

⁴ https://docs.google.com/document/d/1AgQcuFSwVT_pTvihfHL28KFiKeEAN5uY/edit?usp=share_link

⁵ https://www.youtube.com/watch?v=WFU8H_RehRs

⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=njG68eBkYos>

⁷ <https://youtu.be/VVk8FbYpQM4>

– Мирјана Матановић: 2021. године прво место у категорији музике, номинација вокално извођење (интерпретација песме „Ој да не вечер”);⁸

– У децембру 2019. године на међународном конкурс у који је расписало Министарство просвете Руске Федерације „Руски језик – језик поезије” три ученице су ушле у финале (међу првих 50), а Петра Видановић је у коначном исходу освојила прво место са интерпретацијом Татјаниног писма Оњегину;

– Марина Ваџић, наставник руског језика и књижевности је у оквиру образовног маратона „Актуелна Русија”, на литерарном конкурс у освојила треће место.

5. Животни пут и професионално опредељење ученика после Гимназије Пирот.

И са оваквим, четворогодишњим учењем руског језика, ако се пуно ради, може се много постићи, што доказује чињеница да је у последњих десетак година седам ученица уписало Групу за руски језик и књижевност, и не само да су уписале, већ су биле и веома успешне студенткиње: Стефана Крстић, Тамара Јевремовић и Ивана Јовановић (Филозофски факултет у Нишу), Катарина Перић, Кристина Перић, Јована Георгиевски и Доротеа Стојановић (Филолошки факултет у Београду). Катарина и Кристина су 2018. у Санкт Петербургу завршиле двогодишње мастер-студије, обе у статусу редовног студента о трошку федералног буџета Руске Федерације. Није занемарљив ни број оних ученика који су као други страни језик учили руски, а уписали неки други страни језик, или српски на Филолошком факултету у Београду, а као изборни изабрали управо руски. И код осталих ученика, којима је опредељење сасвим нешто друго, љубав према руском остаје, па на својим факултетима, уколико га имају у понуди, бирају руски као страни језик. И сви они, према повратним информацијама које добијам од њих, добијају високе оцене на испиту из руског језика.

Ево шта су неки од њих, као изузетни ђаци за време школовања у Гимназији Пирот, сјајни студенти и успешни млади стручњаци, рекли о томе за монографију која је 2019. године урађена поводом 140 година постојања и рада гимназије у Пироту.

⁸ <https://youtu.be/IF2eQx2NzK8>

Катарина: „Моје упознавање са руским је почело 2008. године. Од првог часа сам знала да нисам погрешила што сам изабрала руски. Језик је имао своју чар, занимљиво је звучао, а након две недеље учења, када сам први пут видела и упознала Русе, вршњаке из руске школе при Амбасади Русије у Софији, то је било то. Руски сам заволела и након тога су се догађаји низали: одлазак у Софију, одлазак у Русију, доласци Руса, представе, дружења. Рад на часовима и такмичења само су доприносили да приврженост руском расте. У четвртом разреду већ је било сигурно да желим да упишем руски. И ево, данас, после више од десет година од мог првог сусрета са руским, радим, и то управо са руским, што ме испуњава сваки дан и, колико ми се чини, та је љубав за цео живот”. Катарина, иначе, тренутно живи у Београду и ради у Авасту, као техничка подршка за руски језик.

Јована Георгиевски, која је завршила Гимназију Пирот као најбољи ђак друштвено-језичког смера, управо због републичких награда из руског језика, каже:

„Где сам данас? Завршавам мастер студије руске књижевности и радим као новинарка. Пишем на свим језицима које знам, а на руском као дописница Радија Слободна Европа. Осврнем се и не могу да поверујем да су се у мом животу спојиле две моје омиљене ствари – руски и писање. Волим сваки дан кад се пробудим и дохватим се тог посла, који јесте плаћен довољно да бих и само од њега могла да живим. Држим да се руски вокали слажу са мојим устима и непцем; моје уши воле округле гласове, гласно и тихо изговорене, воле брундање слова Р и шушкаве Ж и Ш. Кад читам Јевтушенка у себи (а то је, по мом скромном мишљењу руски Леонард Коен), очима милујем сваку тачку и запету. Нисам до сада срела никог и ништа ко би ми одговарао толико, колико ми руски одговара. Зато сам и решила да се венчам с речником, за који ми је јасно да ћу га вртети до краја живота, јер нема шансе да ја научим руски толико, колико руски може да иде у ширину, висину и дубину. Али ћерамо се некако. У гимназији су ми уши миловали и прозни одломци и поезија на часовима руског, чега је било много чешће и више од обичног грувања граматике напамет. У првој години учења много ми је помогло и то што сам била део екипе која је отишла у Санкт Петербург, где сам се заљубила у једног Рому, после чега сам се дуго дописивала с њим, и када је он следећи пут дошао у Пирот, ја сам у међувремену пропричала руски.

Хвала му што се створио кад је требало да се у њега заљубим. Ту сам такође спознала да ме људи мотивишу много више него мртва слова у књигама, иако ја много волим и књиге и слова. Срећом, руски и ја се данас упознајемо на једном много комплекснијем нивоу него пре десет година. Кад погледам где сам данас, мислим да је вредело сваке сузе и сваке капи зноја.”

Ето, то су само нека сећања и осврти наших бивших ученика на школовање у Гимназији Пирот, због којих је лепо радити у овој школи. То даје крила. Ви мотивишете, али и вас мотивишу. Наш задатак, као наставника и педагога и психолога, и јесте препознавање индивидуалности и помагање у проналажењу себе.

6. Кабинет за руски језик.

Борба за оживљавање руског језика у нашој школи, кроз многобројне наставне и ваннаставне активности, у последњих десетак година, довела је до остваривања сарадње са компанијом НИС а.д, која је донирала средства за опремање савременог кабинета за руски језик. У пролеће 2017. године одржан је иницијални састанак са представницима компаније „НИС”, на коме је било речи о опремању једног кабинета у школи за руски језик, у оквиру пројекта „Енергија знања”. Састанку је претходило писмо, које сам, на иницијативу директора школе, Братислава Крстића, а по препоруци колегинице Оливере Војиновић из Алексинца, упутила Сектору за сарадњу са образовним институцијама, у којем су наведени сви успеси на пољу руског језика у нашој школи. Састанак је одржан у нашој школи, и у септембру 2017. је и званично потписан Меморандум о сарадњи и опремању учioniце. Уговор су потписали директор гимназије Братислав Крстић и саветник директора НИС-а Андреј Шибанов. Кабинет је свечано отворен 19. априла 2018. године. Уз модерну опрему и у пријатној атмосфери новог кабинета задовољство у учењу руског језика било је још веће и, као што је већ описано, донело је још добрих резултата.

7. Анонимно писмо Министарству просвете.

На упису у први разред гимназије, почетком јула 2021. године, ученици су се, сада већ традиционално, опредељивали за други страни језик – француски продужни или руски почетни. За руски се опре-

делило 29 ученика. Ништа неуобичајено, јер је тако сваке године и било. Некад мање, некад више, али то је просечан број ученика заинтересованих да уче руски, јер у основним школама у Пироту као други страни учи се само француски. Десетак дана након уписа директорка Ивана Костадиновић, тек годину дана на тој функцији, саопштава ми како су је звали из Министарства и из ШУ Ниш и питају шта се то дешава у нашој школи и како смемо да кршимо закон.

У Гимназији Пирот, наине, већ десетак, можда и више година, постоји билингвално српско-француско одељење. Двадесетак ученика се сваке године упише у ово одељење. Наравно, ако изузмемо тридесетак њих који изаберу руски, сви остали ученици настављају са учењем другог страног француског. Нажалост, чак и овај број ученика на руском језику некеме је засметао.

Анонимно писмо са е-адресе „zabrinutiroditelji343@gmail.com” стигло је у кабинет премијерке Ане Брнабић, у Министарство просвете и ШУ Ниш, а у њему наводно десетак родитеља кажу да је на дан уписа у први разред професорка руског убеђивала децу да је лакше учити руски јер је почетни ниво, да је она мање строга од професора француског, па им чак и претила. Ти исти „родитељи” даље наводе члан закона по коме деца морају да наставе са учењем два страна језика из основне школе, да је школа добила сагласност само једне године, када је отворена учионица за руски језик, па тако испадају бољи познаваоци прилика у школи од нас самих. Нико у школи од мојих колега, укључујући и директорку и мене није знао да „кршимо закон”, јер смо имали сагласност од 2011. године за такво учење руског језика. Писмо „забринутих родитеља” послато је и у Француску амбасаду.

У преписци са госпођом Маријом Крнетом директорка је одмах послала документацију на основу које се руски као почетни учио у нашој школи (Сагласност Министарства из 2011. године и потврду приликом редовне контроле 2018. године), међутим, испало је да је то била сагласност само за дату школску годину. На питање директорке шта је са осталим гимназијама у Србији, у којима се такође, супротно Закону о средњем образовању, учи руски или неки други језик као почетни, одговор је био да се на њих нико није жалио.

Иако узнемирена и погођена лажима и клеветама, смогла сам снаге да затражим помоћ и обратила сам се Јелени Гинић са Филолошког факултета, Олги Голубевој из Руског дома, Снежани Лакићевић из

НИС-а, Велимиру Илићу са Филозофског факултета у Нишу, јер сам их сматрала блиским особама на основу вишегодишње комуникације са њима. Они су без одлагања и веома озбиљно изнели проблем даље и размотрили га на нивоу Катедре за руски језик и књижевност, Славистичког друштва, Руског дома, а са проблемом смо упознали и амбасадора Руске Федерације. Након тога је директорки саопштено да можемо имати руски у првом разреду. Међутим, пред крај летњег распуста директорка јој је упутила молбу да јој званично одобрење пошаљу у писаној форми. Опет је уследио негативан одговор.

Анонимни родитељи су, одмах након што су ученици уписани у први разред, а 29 ученика изразило жељу да учи руски, упутили нови допис Министарству. Убрзо стиже и допис да руског неће бити. То сам, разочарана, сломљена, саопштила Јелени Гинић, Велимиру Илићу, Олги Голубевој (Руски дом), Снежани Лакићевић. Тада су се сви покренули (Славистичко друштво Србије на челу са Биљаном Марић, Катедра за славистику на челу са управником Далибором Соколовићем, Руски дом на челу са директором Евгенијем Барановом, амбасадор РФ у Србији Александар Боцан-Харченко) и послали своја писма на исте адресе, на које је послато и писмо „забринутих родитеља”, званичне дописе – писма подршке оваквом учењу руског језика у Гимназији Пирот, уз изражавање негодовања због онога што се догодило и уз молбу да се, у односу на закон, Гимназија Пирот сагледа као специфичан случај, јер би укидањем руског у њој, он био сасвим избачен из града Пирота и околине. Моје колеге су такође врло брзо, 2. септембра, послале петицију са врло исцрпним сведочењем о учењу руског језика у нашој школи у последњих десетак година. Након свега, 6. септембра у школу стиже сагласност, али само за дату школску годину (2021/22).

Исте школске године, тачније 14. јануара 2022. године, у Руском дому је у организацији Славистичког друштва одржан округли сто „Руски језик у Србији данас”, који сам помно пратила преко Зума и у поруци написала врло кратко да се захваљујем помињању Пирота и наше гимназије у смислу поклањања пажње проблему који је настао због злонамерног анонимног писма „забринутих родитеља”, а којих заправо нема.

Ближио се крај школске године и није било извесно шта ће бити даље. Крајем фебруара Славенко Терзић, директор Руског балканског центра у Београду, упућује писмо министру Бранку Ружићу у коме

указује на то да сагласност за једну годину не решава проблем, а онда и обраћа пажњу на околности у Пироту и околини: на чињеницу да руског нема ни у једној основној школи, нити у граду, нити у селима. Он скреће пажњу на закључке са округлог стола, међу којима је и предлог измене/допуне члана 39. Закона о средњем образовању, за који је потребна извесна скупштинска процедура, чиме би се трајније и адекватније решили слични проблеми у српским школама. За сада предлаже да се Гимназија Пирот изузме од овог члана Закона на један дужи период: док предлог не прође скупштинску процедуру, или док руски не заживи у основним школама, како би Гимназија Пирот добијала ученике који су га већ учили.

Ове школске године немамо руски у првом разреду, а поуздано знам да је било заинтересованих ученика; питају ме моји садашњи ученици зашто више нема руског, а многи од њих имају млађу браћу, сестре, познанике који се такође распитују.

Кабинет за руски више то није – претворен је у кабинет за информатику.

Ближи се и упис нове генерације првака и то ће, ако се ништа ургентно не промени, бити друга генерација без руског, а онда је сасвим извесно да га више неће ни бити.

У међувремену сам и ја послала два дописа Министарству просвете, објашњавајући околности. Одговор Министарства ставља акценат на законску регулативу и на то да би изрицање дозволе Пиротској гимназији било преседан и кршење закона. Предложили су да се руски уведе у неку пиротску основну школу, међутим, то је неизводљиво без учешћа и подршке Министарства и њиховог рада с директором потенцијалне школе или школа.

И за ову школску годину је било заинтересованих ученика да у 1. разреду гимназије уче руски као други страни, али су њихови родитељи на почетку школске године једноставно добили одговор од директорке да то није по закону и да неће моћи.

8. Закључак.

Завршавам ово писање са извесном горчином, али су много јаче лепе успомене и осећај задовољства због начина на који сам учествовала у одрастању младих људи. Осећам се остварено, а свесна сам да је то у великој мери захваљујући ученицима који су бирали

да уче баш руски, који су ми веровали и који су током свог даљег школовања на факултетима задржали љубав према руском и који су заправо допринели да се о руском у Гимназији Пирот чује. С друге стране, управо захваљујући свим активностима у оквиру предмета Руски језик, за Гимназију Пирот се чуло и ван граница наше земље. Били смо промотери не само наше школе, града, већ и државе.

Штета што код нас примери добре праксе нису препознати, што се не негују, не подржавају, него се надлежни органи држе „законских оквира”, који нису увек потпуно исправни.

